

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**  
Факультет педагогіки та психології  
Кафедра психології та соціальних наук

**ЗАТВЕРДЖУЮ**

Проректор із науково-педагогічної  
роботи \_\_\_\_\_ Кузнецова О.А.

28 серпня 2020 р.



**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**  
**ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА**

Ступінь магістра  
Галузь знань 05 Соціально-поведінкові науки  
Спеціальність 052 Політологія  
Освітньо-професійна програма Політологія

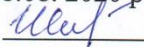
2020-2021 навчальний рік

Розробник: Ярошенко Віра Миколаївна доцент кафедри психології та соціальних наук, доктор філософії у галузі соціальних та поведінкових наук, доцент



Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та соціальних наук

Протокол №1 від 28.08.2020 р.

Завідувач кафедри  (Савенкова І.І.)

## АНОТАЦІЯ

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Гендерна політика» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 052 Політологія за освітньо-професійною програмою. Визначена актуальність та доцільність навчального курсу. В умовах широкого поширення інформаційних технологій звичні методи управління політичними процесами вже не спрацьовують. Суспільство відкриває для себе нові можливості самоорганізації. На тлі цих подій відбувається істотне посилення уваги держави до гендерної політики. Вказано на предмет вивчення навчальної дисципліни : вплив гендерної політики на перебіг політичного процесу загалом та демократизацію українського суспільства. Вся програма логічно структурована. Вказана мета та завдання навчальної дисципліни. У програмі зазначені програмні результати навчання та наводиться перелік загальнопредметних і фахових компетентностей. Вказаний перелік літературних джерел.

Ключові слова : гендерна політика, гендерна культура, гендерні стереотипи, гендерний аналіз, гендерна рівність, гендерна квота

## ABSTRACT

The program of studying the normative educational discipline " Gender policy " is made according to the educational-professional program of preparation of bachelors of a specialty 052 Political science according to the educational-professional program. The relevance and expediency of the training course are determined. With the widespread use of information technology, the usual methods of managing political processes no longer work. Society opens up new opportunities for self-organization. Against the background of these events, there is a significant increase in state attention to the gender policy. The subject of studying the discipline is indicated: the influence of the gender policy on the course of the political process in general and the democratization of Ukrainian society. The whole program is logically structured. The purpose and tasks of the discipline are indicated. The program indicates the program learning outcomes and provides a list of general subject and professional competencies. The list of literary sources is specified.

Keywords: gender policy, gender culture, gender stereotypes, gender analysis, gender equality, gender quota

## 1. Опис навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Нормативна	
Індивідуальне науково-дослідне завдання проект, наукова стаття	Спеціальність: Політологія	<b><i>Рік підготовки:</i></b>	
		2020	2021
<b><i>Семестр</i></b>			
3			
<b><i>Лекції</i></b>			
10			
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента-12  <a href="http://moodle.mdu.edu.ua/my/">http://moodle.mdu.edu.ua/my/</a>	Ступінь Магістра	<b><i>Практичні, семінарські</i></b>	
		20	
		<b><i>Лабораторні</i></b>	
		-	-
		<b><i>Самостійна робота</i></b>	
		60	
		Вид контролю: іспит	

Мова викладання -українська

**Примітка.** Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 90 год.: 30 год. 33%. аудиторні заняття, 67 % самостійна робота

## **2. Мета та завдання навчальної дисципліни та очікувані результати**

Мета: поглиблення знань сутнісних характеристик гендерної політики як суспільного феномену і соціальної технології, обумовленої умовами сучасних глобалізаційних, національних та регіональних викликів, соціальних ризиків на макро- і мікрорівні, забезпеченням організації і управління політичною сферою.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- розкриття проблематики та наукового інструментарію сучасної гендерної політики,
  - показу різнобічного впливу на важливі аспекти політичних явищ
- ознайомлення студентів із основними характеристиками гендерної політики
- ознайомлення студентів з дослідженнями гендерної політики у науковій літературі та особливостями гендерної політики в Україні та у сучасному світі;
- сприяння креативному пізнанню студентами власної ролі у гендерній політиці та входженні у професійне середовище;
- забезпечення студентів методами дослідження механізмів гендерної політики та методами впливу на її ефективне здійснення;
- формування у студентів готовності до застосування на практиці гендерної політики та у сфері соціальної політики

### **Програмні результати навчання:**

ПР 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР 7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів гендерного аналізу, формулювати аргументовані висновки.

ПР 8. Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефахівців.

ПР 9. Пропонувати власні способи вирішення задач і проблем механізмів гендерної політики у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

### **I. Загальнопредметні:**

ЗК 3. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології в процесі навчання та під час збору, обробки та аналізу інформації з різних джерел, знаходження творчих шляхів вирішення проблем.

ЗК 4. Здатність виявляти, ставити та професійно вирішувати проблеми дітей, молоді, дорослих шляхом їхнього залучення до спеціально-організованої соціально-педагогічної діяльності.

ЗК6. Здатність структурувати та розподіляти види професійної діяльності, координувати роботу з різними соціальними і політичними інститутами та представниками споріднених професій, приймати обґрунтовані управлінські рішення та спроможність забезпечувати їх законність.

### **II. Фахові:**

ФК 4. Здатність орієнтуватися в системі навчальних планів та програм зі спеціальності «Політологія».

ФК 5. Здатність створювати ефективні технології навчання фахових дисциплін політології у закладах вищої освіти відповідно до сучасних вимог та особливостей розвитку суспільства.

ФК 15. Здатність до генерування нових ідей та прийняття інноваційних рішень для ефективної професійно-педагогічної діяльності.

ФК 17. Вміти: вести моніторинг різних джерел (телерадіоновини, друковані ЗМІ, інтернет-видання тощо). Здійснювати політологічний аналіз подій, що відбуваються в країні і поза її межами та складати прогнози розвитку подальших подій та політичної ситуації. У разі потреби розробляти програми для проведення самостійної роботи (анкетування, інтерв'ю, соціологічні опитування тощо).

## **2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.**

Тема 1. “Гендерна політика” в системі соціально – гуманітарних знань.

Тема 2. Гендерний аналіз політики – дієвий конструкт дослідження владних відносин

Тема 3. Жіночий фактор у всіх сферах людського життя.

Тема 4. Вплив жінок - політичних діячів на гуманізацію політики.

Тема 5. Історія жіночого руху та фемінізму в світі та в Україні.

Тема 6. Використання законів про права людини як механізм захисту прав жінок.

Тема 7. Гендерні стереотипи та шляхи подолання їх в українському суспільстві.

Тема 8. Державна гендерна політика в Україні.

Тема 9. Гендерна демократія

Тема 10. Вплив жінок –парламентарів та депутатів місцевих рад на соціально-економічний стан українського суспільства 2002-2011 років.

Тема 11. Жіночий рух як суб’єкт державотворення в Україні. Жінки, мир, безпека

Тема 12. Система політико-правової освіти жінок – запорука активізації жіноцтва у політичних процесах.

## **2. Програма навчальної дисципліни**

### **Кредит І. Теоретико – методологічні засади курсу “Гендерна політика”**

#### **Тема 1. “Гендерна політика” в системі соціально – гуманітарних знань.**

“Гендерна політика” як навчальна дисципліна. Актуальність вивчення курсу. Ступінь наукової розробки концепції курсу “Гендерні аспекти в політиці”. Об’єкт, предмет, мета, завдання та структура курсу. Інституціоналізація гендеру. Наукові напрями дослідження проблеми гендеру вітчизняними та закордонними вченими. Методологія гендерних досліджень. Конвенція ООН “Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок”, Програма Розвитку ООН “Звіт стосовно розвитку людства”(UNDP) Індекс людського розвитку (HDI) (гендерний індекс розвитку (GDI.), індекс вимірювання довіри до жінки – ступінь гендерної довіри (GEM) як міжнародне вимірювання рівня “гендеризації” політики країн. Роль гендерної статистики та гендерних індикаторів у сприянні та розробці державної політики. Основні поняття: гендер, гендерна демократія, гендерна соціалізація, гендерна стратифікація, патріархат, матриархат, фемінізм, маскулінізм, дискримінація.

#### **Тема 2. Гендерний аналіз політики – дієвий конструкт дослідження владних відносин**

Гендер як новий вимір соціокультурного розвитку. Основні теорії гендеру. Ірина Чикалова про основні концепції політичної теорії гендеру. Концепція інтеграції та концепція маргіальності. Конструювання гендеру, стратифікація за ознакою статі, гендер як культурний символ. Парадигми гендерної рівності. Ліберальна парадигма. Соціально-демократична парадигма. Система державних квот. Позитивні дії, позитивна дискримінація. Досвід приходу жінок на найвищі державні посади : азійський, європейський та скандинавський. Розвиток нової парадигми менеджменту з урахуванням гендерного компонента. Гендерна теорія влади. Гендерна парадигма модернізації суспільства. Основні поняття: гендерні відмінності, гендерні ролі, гендерний поділ праці, гендерні норми поведінки, гендерні стереотипи, гендерна дискримінація, гендерна стратифікація, гендерна система, гендерна асиметрія, гендерні стратегії, гендерна рівність.

**Тема 3. Жіночий фактор у всіх сферах людського життя.** Формування теоретичних уявлень про участь жінок у соціально-економічному та державотворчому процесі. Перегляд релігійних підходів до визначення ролі жінки в становленні цивілізації. Внесок видатних жінок - діячів культури, науки у світовий досвід людства. Світогляд трипільців із

культу жінки-творця, військова демократія матріархального типу, рівність обох у святому дусі, Марія Богородиця.

**Кредит II. Вплив жінок - політичних діячів на гуманізацію політики.**

**Тема 4.** Історична практика політичного правління жінок в чоловічій цивілізації. Сучасний стан представництва жінок в світі. Видатні жінки - правителі в історії України. Гендерні чинники у політичному житті українського суспільства та, стан жінки в Україні. Жінка в партійній і політичній еліті сучасної України. Європейський досвід досягнення гендерної паритетності в державному управлінні. Рада Європи про рівноправність жінок і чоловіків в політиці: теорія та практика. Європейська база даних “Жінки при прийнятті політичних рішень» «Гендеризація» Європарламенту.

**Тема 5. Історія жіночого руху та фемінізму в світі та в Україні.** Витоки та сутність феміністичних ідей. Основні напрями феміністичної теорії

Жіночий рух за рівні права в Україні. Фемінізм, феміністичні теорії, суфражистський рух. Початок українського жіночого руху (1884 -1914 р. р.). Жіночий рух у період Першої світової війни і українських визвольних змагань, у міжвоєнний період. Жіночий рух в еміграції. Радянський період. Сучасний період.

**Кредит III. Використання законів про права людини як механізм захисту прав жінок.**

**Тема 6.** Рівні захисту прав людини. Загальна структура механізму захисту прав людини. Сучасний стан захисту прав жінок в Україні. Права людини, дискримінація жінок. Характеристика трьох рівней захисту прав людини: національний ( українська юридична система та спеціальні комісії), регіональний (європейська юридична система та європейські правозахисні органи), міжнародний (організації ООН, міжнародні суди та комісії).

**Тема 7. Гендерні стереотипи та шляхи подолання їх в українському суспільстві.** Конструктивні та деструктивні прояви гендерних стереотипів. Найбільш розповсюджені гендерні стереотипи. Громадська думка щодо гендерних стереотипів та гендерних проблем.

**Тема 8. Державна гендерна політика в Україні.** Роль і місце жінки в державному управлінні України. Реалізація державної політики підтримки рівних прав та можливостей українських жінок у політичній сфері. Державна політика паритетної демократії. Особливості розвитку державної гендерної політики в Україні: експертні оцінки. Характеристика ефективності державної гендерної політики в Україні.

**Тема 9. Гендерна демократія** Гендерна демократія, підходи гендерної рівності, соціальна рівність. Жінка в партійній і політичній еліті сучасної України. Аналіз передвиборчих програм політичних партій та місця жінок-кандидатів у передвиборчих списках 2002, 2006, 2007, 2010, 2014, 2019 роках. Місцеві вибори 2020- гендерні квоти.

**Тема 10. Вплив жінок –парламентарів та депутатів місцевих рад на соціально-економічний стан українського суспільства 2002-2011 років.**

**Тема 11. Жіночий рух як суб’єкт державотворення в Україні. Жінки, мир, безпека**

**Тема 12. Система політико-правової освіти жінок – запорука активізації жіноцтва у політичних процесах.**

**4. Структура навчальної дисципліни**

Денна форма навчання

№№ з/п	Теми навчального курсу	Всього годин	Лекції	Сем/ практ	Лаб. Робота	Сам. РС	Інд. РС
<b>Кредит I. Теоретико – методологічні засади курсу “ Гендерна політика”</b>							
1	Тема 1. “ Гендерна політика ” в системі	10				10	

	соціально – гуманітарних знань.						
2	Тема 2. Гендерний аналіз політики – дієвий конструкт дослідження владних відносин	3	2	2		4	
3	Тема 3. Жіночий фактор у всіх сферах людського життя.	3		2		10	
	Усього:	30	2	4		24	
<b>Кредит II. Вплив жінок - політичних діячів на гуманізацію політики.</b>							
4	Тема4.Історична практика політичного правління жінок в чоловічій цивілізації.	6		2		4	
5	Тема5.Історія жіночого руху та фемінізму в світі та в Україні.	6		2		4	
6	Тема 6. Рівні захисту прав людини.	8	2	2		4	
7	Тема 7. Гендерні стереотипи та шляхи подолання їх в українському суспільстві.	10	2	2		6	
	Усього:	30	4	8		18	
<b>Кредит III. Використання законів про права людини як механізм захисту прав жінок.</b>							
8	Тема 8. Державна гендерна політика в Україні	6	2			4	
9	Тема 9 Гендерна демократія	8	2	2		4	
10	Тема 10 Вплив жінок –парламентарів та депутатів місцевих рад на соціально-економічний стан українського суспільства 2002-2020 років.	6		2		4	
11	Тема 11 Жіночий рух як суб’єкт державотворення в Україні. Жінки, мир, безпека	4		2		2	
12	Тема 12 Система політико-правової освіти жінок – запорука активізації жіноцтва у політичних процесах.	6		2		4	
	Усього:	30	4	8		18	
<b>Разом годин:</b>		<b>90</b>	<b>10</b>	<b>20</b>		<b>60</b>	

## 5.Теми лекційних занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Лекції
<b>Кредит I. Теоретико – методологічні засади курсу “ Гендерна політика”</b>		
1	Тема 2. Гендерний аналіз політики – дієвий конструкт дослідження владних відносин	2
<b>Кредит II. Вплив жінок - політичних діячів на гуманізацію політики.</b>		



2	Тема 6 Рівні захисту прав людини.	2
3	Тема 7. Гендерні стереотипи та шляхи подолання їх в українському суспільстві.	2
<b>Кредит III. Використання законів про права людини як механізм захисту прав жінок</b>		
4	Тема 8. Державна гендерна політика в Україні	2
5	Тема 9 Гендерна демократія	2
<b>Разом годин:</b>		<b>10</b>

**6. Теми практичних занять**  
Денна форма навчання

№ з/п	Теми навчального курсу	Практичні
<b>Кредит I. Теоретико – методологічні засади курсу “ Гендерна політика”</b>		
1	Тема 2. Гендерний аналіз політики – дієвий конструкт дослідження владних відносин	2
2	Тема 3. Жіночий фактор у всіх сферах людського життя. Базові документи по зв'язкам з громадськістю	2
<b>Кредит II. Вплив жінок - політичних діячів на гуманізацію політики.</b>		
4	Тема4.Історична практика політичного правління жінок в чоловічій цивілізації.	2
5	Тема5.Історія жіночого руху та фемінізму в світі та в Україні.	2
6	Тема 6 Рівні захисту прав людини.	2
7	Тема 7. Гендерні стереотипи та шляхи подолання їх в українському суспільстві.	2
<b>Кредит III. Використання законів про права людини як механізм захисту прав жінок.</b>		
8	Тема 9 Гендерна демократія	2
9	Тема 10 Вплив жінок –парламентарів та депутатів місцевих рад на соціально-економічний стан українського суспільства 2002-2020 років.	2
10	Тема 11 Жіночий рух як суб'єкт державотворення в Україні. Жінки, мир, безпека	2
11	Тема 12 Система політико-правової освіти жінок – запорука активізації жіноцтва у політичних процесах.	2
<b>Разом годин:</b>		<b>20</b>

**7.Самостійна робота**  
Денна форма навчання

№ з/п	Теми навчального курсу	Самостійна робота

<b>Кредит I. Теоретико – методологічні засади курсу “ Гендерна політика”</b>		
1	Тема 1. “ Гендерна політика ” в системі соціально – гуманітарних знань.	10
2	Тема 2. Гендерний аналіз політики – дієвий конструкт дослідження владних відносин	4
3	Тема 3. Жіночий фактор у всіх сферах людського життя.	10
	Базові документи по зв'язкам з громадськістю	
<b>Кредит II. Вплив жінок - політичних діячів на гуманізацію політики.</b>		
4	Тема4.Історична практика політичного правління жінок в чоловічій цивілізації.	4
5	Тема5.Історія жіночого руху та фемінізму в світі та в Україні.	4
6	Тема 6 Рівні захисту прав людини.	4
7	Тема 7. Гендерні стереотипи та шляхи подолання їх в українському суспільстві.	6
<b>Кредит III. Використання законів про права людини як механізм захисту прав жінок.</b>		
8	Тема 8. Державна гендерна політика в Україні	4
9	Тема 9 Гендерна демократія	4
10	Тема 10 Вплив жінок –парламентарів та депутатів місцевих рад на соціально-економічний стан українського суспільства 2002-2020 років.	4
11	Тема 11 Жіночий рух як суб'єкт державотворення в Україні. Жінки, мир, безпека	2
12	Тема 12 Система політико-правової освіти жінок – запорука активізації жіноцтва у політичних процесах.	4
<b>Разом годин:</b>		<b>60</b>

### **8.Форми роботи та критерії оцінювання**

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

#### **Шкала оцінювання: національна та ECTS**

ОЦІНКА ЕКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

**Форми поточного та підсумкового контролю.** Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння й засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних робіт, уміння самостійно опрацьовувати тести, інтерпретація результатів діагностики, здатності публічно чи письмово представляти результати психодіагностичних процедур.

Завданням підсумкового контролю (екзамен) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу курсу. Оцінюється максимально 40 балів.

*Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:*

Студенту виставляється відмінно. Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міждисциплінарні зв'язки, містить аргументовані висновки.

Студенту виставляється дуже добре. Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу.

Студенту виставляється добре. Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.

Студенту виставляється достатньо. Відповідь має суттєві помилки, аргументи не сформульовані, використовуються невірна термінологія.

Студенту виставляється задовільно. Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок, не обґрунтована.

Кількість балів у кінці **семестру** повинна складати від 150 до 300 балів (за 3 кредитів), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний **розподіл балів, які отримують студенти** за 3 крд.

Поточне оцінювання та самостійна робота										КР	Накопичувальні бали/сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	100	300/100
30	30	30	30	30	30	30	30	30	30		

**\*Примітка.** Коефіцієнт для іспиту – 0,6. Іспит оцінюється в 40 б.

## 9. Засоби діагностики

**Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є:**

- поточний контроль;
- підсумковий контроль;
- КР;
- екзамен.

## 10. Методи навчання

- лекції;
- практичні заняття;
- самостійна робота;
- інтерактивні методи навчання (тренінги).

## 11. Рекомендована література

### Базова

1. Балакірева О. М. Проблеми розвитку демократії та забезпечення рівних прав для жінок і чоловіків в Україні трансформаційного періоду / О. М. Балакірева, Н. В. Лавриненко, К. Б. Левченко та ін. – К. : Столиця, 1997. – 180 с.

2. Бовуар С. Друга стаття / Пер. з франц. Н. Воробйової, П. Воробйова Я. Собко: В 2 т - К.: Основи, 1994. - Т. 1. - 390 с.

3. Гаращенко С. В. Гендерна рівність як чинник демократичних перетворень в Україні // [Електронний ресурс] / Режим доступу: [http://www.nbu.gov.ua/portal/soc\\_gum/naukma/.../12\\_garaschenko\\_sv.PDF](http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/naukma/.../12_garaschenko_sv.PDF)

4. Гендерне законодавство: порівняльний аналіз та коментарі /Програма сприяння Парламенту України університету Індіани. - К.: Заповіт, 2005. - 56 с.

5. Георгізова І. Роль жіночих організації у вирішенні соціально-економічних проблем // Політичний менеджмент. - 2006. - № 1 (16). - С.70-72.
6. Гендер і державна політика. – К.: Основи, 2004. – 394с.
7. Гендерна політика України. Дотримання рівних прав та можливостей чоловіків і жінок на Полтавщині // [Електронний ресурс] / Режим доступу: [http://adm-pl.gov.ua/politics/data/upload/.../main/.../d\\_inf0308.doc](http://adm-pl.gov.ua/politics/data/upload/.../main/.../d_inf0308.doc)
8. Гендерне законодавство: порівняльний аналіз та коментарі. Програма сприяння Парламенту України у-ту Індіани. – К.: Заповіт, 2005. – 56с.
9. Гендерні аспекти європейського права. Досвід адаптації законодавства країн Центральної та Східної Європи // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://pdp.org.ua/index.php?...id...>
10. Глосарій // Основи теорії гендеру. Навчальний посібник. - К.: К. І. С., 2004. - С. 520-530.
11. Грабовська І. Проблеми та перспективи жінки в сучасній українській політиці // Сучасність. – 2001. – № 6. – С. 54–59.
12. Грицяк Н.В. Формування гендерної політики в Україні: проблеми теорії, методології, практики: Монографія. – К.: Вид-во НАДУ, 2004. – 384 с.
13. Грицяк Н.В. Гендерна політика в Україні: історичні аспекти та сучасні проблеми формування і реалізації (соціально-правовий статус жінки в українській історії) // Вісн. УАДУ. – 2001. – № 1. – С. 297-308.
14. Грицяк Н.В. Основні напрями розвитку державної гендерної політики в Україні // Актуальні проблеми внутрішньої політики. – К.: Вид-во НАДУ, 2004. – Вип. 4. – С. 131-137.
15. Даудова Г.В. Конституційне підґрунтя здійснення гендерної політики в державному управлінні України / Г.В. Даудова // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Вип. 2 (11). – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2005. – С. 109 – 115.
16. Даудова Г.В. Актуальні проблеми реалізації гендерної політики на рівні регіональних органів влади / Г.В. Даудова // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2006. – № 2 (29): У 2 ч. – Ч. 2. – С. 138 – 146.
17. Даудова Г.В. Теоретико-методологічні засади гендера та гендерної політики / Т.Б. Хомуленко, Г.В. Даудова // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Вип. 1 (16). – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2007. – С. 364 – 369.
18. Добржанська І. Гендерні проблеми політичних відносин в Україні [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://postua.info/dobrzanska.htm>
19. Жеребкіна І. Фемінізм і сучасна філософія // Новий Образ. – 1997. – №1. – С.5
20. Катан О.І. Паритетна демократія, гендерна політика. Проблеми та перспективи розвитку // Грані. – 1999 (листопад-грудень). – С. 116-120.
21. Катан О.І. Гендерна політика як основа гармонізації українського суспільства // III-я Міжнародна науково-практична конференція “Сучасні проблеми гуманізації та гармонізації управління” – м.Харків, листопад 2002 р. – Х., 2003. – С. 304-305.
22. Катан О.І. Вибори 2002 року та аналіз участі в них жінок // Грані. – 2002 (листопад-грудень). – С. 107-112.
23. Катан О.І. Проблеми забезпечення гендерного паритету в Україні // Грані. – 2003 (липень-серпень). – С. 137-142.
24. Кіянка І. Гендерна політика в процесі демократизації українського суспільства // [Електронний ресурс] / Режим доступу: [postua.info/Kiyanka2005\\_2.htm](http://postua.info/Kiyanka2005_2.htm)

25. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Права людини. Міжнародні договори України. - Київ, 1992. - с. 111.
26. Конвенція щодо дискримінації в галузі праці і занять. Права людини. Міжнародні договори України. - Київ, 1992. - с. 173.
27. Конвенція щодо політики зайнятості. Права людини. Міжнародні договори України. - Київ, 1992. - с. 189.
28. Конституція України. – Х.: ТОВ «Одісей», 2008. – 48 с.
29. Концептуальні і політико-практичні засади вирішення гендерної проблеми в Україні : Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / О.І. Катан; НАН України. Ін-т політ. і етнонац. дослідж. — К., 2005. — 19 с. — укр.
30. Лазар І.Г. Гендерна політика: поняття, визначення, управлінські підходи: Видання 2-ге, перероб. і доп. – Львів: Ліга-Прес, 2006. – 178 с.
31. Лазар І.Г. Нормативно-правове регулювання гендерної політики України як важливий інструмент її реалізації// Вісник НАДУ. – К.: НАДУ, 2006, № 4. – С. 249-258.
32. Лазар І.Г. Державні механізми забезпечення гендерної рівності// Вісник НАДУ. – К.: НАДУ, 2006, № 3. – С. 234-243.
33. Левченко К.Б. Європейський вимір та проблеми формування гендерної політики в Україні // Наше право. – 2003. – № 3. – С. 16-21.
34. Левченко К.Б. Конституційні засади реалізації жіночої політики в Україні: Науковий журнал // Право і безпека. – 2002. – № 3. – С. 60-63.
35. Левченко К.Б. До проблеми конкретно-історичного характеру категорії 'гендерна рівність' // Український соціум. - 2005. - № 1(6). - С.26-30
36. Луценко О.А. Проблема гендера в сучасній політичній теорії та практиці //Бут Л.О. , Луценко О.А. Гендерна освіта в Вузі: в 2 -х ч.Ч.1.: Спецкурси: Навчально-методичний посібник для викладачів соціально-гуманітарних дисциплін та студентів вищих навчальних закладів. - Суми: СумДПУ, 2001. - С.85-102.
37. Майор М. Законодавчі засади інституціоналізації гендерної рівності в Україні // Політичний менеджмент. – 2009. - №6. – с. 127-134.
38. Мельник Т.М. Міжнародний досвід гендерних перетворень. – К.: Логос, 2004. – 320с.
39. Олійник А. С. Конституційне законодавство України: Гендерна експертиза. - К.; Логос, 2001. - 77 с.
40. Перспективи паритетної демократії у політико-правовому полі України.-Х., 1997.- С.6
41. Плахотнюк С. С. Проблеми практичної реалізації в Україні законодавства про гендерну рівність // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://conf.vstu.vinnica.ua/humed/2006/txt/06pssprg.php.ntu-kpi.kiev.ua>
42. Попов М. Поняття гендера і проблеми становлення гендерології // Актуальні проблеми державного управління: Збірник наукових праць ОРІДУ. Вип. 3(19). – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2004. – С. 48-58.
43. Попов М. Пріоритети та напрями реформування інституційних механізмів державного управління гендерною політикою // Актуальні проблеми державного управління: Збірник наукових праць №. 1 (27) – Х.: ХарРІ НАДУ, 2006. – С. 125-133.
44. Попов М. Пошук системи державних механізмів здійснення гендерної політики на регіональному рівні // Актуальні питання соціально-політичного розвитку регіону: Матер. наук.-практ. конф. 24 жовтня 2003 року. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2003. – С. 133 – 140.
45. Правове забезпечення реалізації політики гендерної рівності у системі органів виконавчої влади // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://adm->

pl.gov.ua/politics/data/upload/.../d\_inf\_03\_2010\_gender.doc

46.«Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці №156 про рівне ставлення і рівні можливості для трудящих чоловіків і жінок: трудящі із сімейними обов'язками» Закон України від 22 жовтня 1999 року №1196-14 // Голос України. – 1999. – 30 жовтня. – С. 3.

47.Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. - № 52. – ст. 561.

48.Про Кабінет Міністрів України Закон України від 16.05.2008 № 279-VI // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=279-17>

49.Про затвердження Державної програми з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року: Постанова № 1834 від 27 грудня 2006 р. // Офіційний вісник України. – 2007. - № 1. – С.91.

50.Руднева О.М. Вплив міжнародного законодавства про права жінок на процес реформування законодавства і державної політики в Україні // Еволюція правового становища жінок: історія і сучасність / Упор. О.М. Руднева, О.Р. Дашковська; наук. ред. А.П. Гетьман. –Харків:Право,2000.- С.80-94.

51.Скуратівський В. А., Палій О. М., Лібанова Е. М. Соціальна політика. – К.: Вид-во УАДУ. – 1997. – 360 с.

52.Становище жінок в Україні: реалії та перспективи: Парламентські слухання 9 червня 2004 року. – К., 2004. – 157с.

53.Титова Т. Гендер крізь призму буденності (жіночий аспект) // Соціальна політика і соціальна робота. — 1999. — №3-4 (11-12). — С.157 .

54.Наказ Президента України «Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» // Урядовий кур'єр. – 2005. – 30 липня. № 140.

55.Харченко Л. Гендерні проблеми при формуванні політико–адміністративної еліти в Україні/ Л.Харченко// Стратегічні пріоритети - №2(11). - 2009. – С. 88-94

56.Шведова Н. Квоты: благо или новые проблемы? [Электронный ресурс]/ Н.А. Шведова/ [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://owl.ru/win/books/policy/quota.htm>

57.Що таке гендер? [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://gender.cawater-info.net/what\\_is/index.htm](http://gender.cawater-info.net/what_is/index.htm)

58.Ярош О.Б. Ефективне врядування у реалізації гендерної політики в Україні // Держава і право – Випуск 40. – Київ, 2008. – с. 592-596.

59..Ярошенко В.М. Символічна політика та символи в інформаційно-комунікативному просторі: аспекти впливу( у співавторстві) Вип.236, тТом248.Політологія.- Миколаїв :Вид-во ЧДУ ім.. Петра Могили, 2014. С.28-33.

60. .Yaroshenko V. The Role of Moral Default in Political Nation Forming Process in Ukraine (end of 2013 – beginning of 2014 years)| «Ukraine 2014 – a test of national spirit». / EUROPEAN JOURNAL OF TRANSFORMATION STUDIES. / by Europe Our House – Tbilisi. - Vol. 2, No. 1 - 2014. 88 p. P. 47- 52.

61..Ярошенко В.М. Становлення інституту демократичної громадянськості в Україні з врахуванням символічної складової./“Studia Politologica Ucraino-Polona”: Studia Politologica Ucraino-Polona. Випуск 5. – Житомир-Київ –Краків: ФОП Євенок О.О.,2015. - 312 с. С.122-133.

62.Ярошенко В.М. Європейські стандарти паритетної демократії: завдання для української євроінтеграції/ Наукові праці: науково-методичний журнал. –Вип. 272. Т.284. Політологія. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2016. -92с. С76-80.

63..Ярошенко В.М. Інститут демократичної громадянськості в Україні – ініціатор державної політики національної єдності – Матеріали Міжнародної науково-практичної

конференції «Чорноморське регіональне співробітництво в контексті процесів європейської інтеграції»(22 квітня 2016). Збірник праць - Херсон: Грінь Д.С., 2016. – 180 с. С.153-157.

64.Ярошенко В.М. Гендерні дослідження політичного лідерства/ Наукові праці: науково-методичний журнал. –Вип. 261. Т.273.Політологія. – Миколаїв:Вид-во ЧДУ ім Петра Могили, 2016. -124с. С23-28.

65..Yaroshenko V. Civil competence as a condition of formation of ukrainian political nation/ EUROPEAN POLITICAL AND LAW DISCOURSE. Vol. 3, No. 3 - 2016.192 p. P. 78-83.

66.Ярошенко В.М. Взаємообумовленість підвищення політичної і громадянської відповідальності та становлення інституту демократичної громадянськості в Україні |EUROPEAN POLITICAL

### **Допоміжна**

**- Офіційні сайти органів державної влади в Україні** [www.president.gov.ua](http://www.president.gov.ua)  
[www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua) [www.kmu.gov.ua](http://www.kmu.gov.ua) <http://civic.kmu.gov.ua/> <http://nc.gov.ua/> [www.niss.gov.ua](http://www.niss.gov.ua)  
Офіційні сайти ЗМІ / Інтернет-ЗМІ [www.inter.ua](http://www.inter.ua) – Офіційний сайт телеканалу “Інтер”  
[www.1plus1.tv](http://www.1plus1.tv) – Офіційний сайт телеканалу “1+1” [www.1tv.com.ua](http://www.1tv.com.ua) – Офіційний сайт  
Першого національного каналу (УТ-1) [www.ictv.ua](http://www.ictv.ua) – Офіційний сайт телеканалу ICTV  
[www.stb.ua](http://www.stb.ua) – Офіційний сайт телеканалу СТБ [www.vechniy.kharkov.ua](http://www.vechniy.kharkov.ua) – Офіційний сайт  
газети “Вечірній Харків” [www.podrobnosti.ua](http://www.podrobnosti.ua) – Офіційний сайт інтернет-видання  
“Подробности” [www.korrespondent.net](http://www.korrespondent.net) –

**Офіційний сайт української мережі новин “Кореспондент”** [www.for-ua.com](http://www.for-ua.com) –  
Офіційний сайт інтернет-газети “ForUm” [www.tribuna.com.ua](http://www.tribuna.com.ua) – Офіційний сайт інтернет-  
газети “Трибуна” [www.context-ua.com](http://www.context-ua.com) – Агенство ділової інформації “Контекст”  
[www.glavred.info](http://www.glavred.info) – Незалежне аналітичне агенство “Главред” [www.pravda.com.ua](http://www.pravda.com.ua) – сайт  
“Української правди” Інформаційні агентства [www.unian.net](http://www.unian.net) – Офіційний сайт УНІАН  
[www.interfax.com.ua](http://www.interfax.com.ua) – Офіційний сайт “Інтерфакс-Україна” [www.ukranews.com](http://www.ukranews.com) –  
Офіційний сайт Українських новин [www.news.ukrinform.com.ua](http://www.news.ukrinform.com.ua) – Офіційний сайт  
“Укрінформ” [www.rian.ru](http://www.rian.ru) // Офіційний сайт РІА “Новини” [www.reuters.com](http://www.reuters.com) // Офіційний  
сайт “Рейтерс”

**Освітні ресурси неурядових організацій з питань медіаправа та громадської думки** <http://medialaw.kiev.ua/> <http://osvita.mediasapiens.ua/> <http://pravo-media.at.ua>  
<http://imi.org.ua/law> [www.journ.univ.kiev.ua](http://www.journ.univ.kiev.ua) <http://www.coe.kiev.ua/> [www.globalpr.org](http://www.globalpr.org)  
[www.online-pr.com](http://www.online-pr.com) [www.pr-dialog.com](http://www.pr-dialog.com) [www.pronline.ru](http://www.pronline.ru) [www.propr.com.ua](http://www.propr.com.ua)  
[www.reklamaster.kiev.ua](http://www.reklamaster.kiev.ua) <http://ehronika.com/> <http://www.khpg.org/>

Примітка. Перелік інформаційних ресурсів не є вичерпним – він містить як посилання на офіційні сайти органів влади в Україні, так і сайти міжнародних інституцій (Рада Європи, ОБСЄ), вітчизняних та зарубіжних аналітичних центрів, фондів, НДО, які займаються проблематикою політичної, масової комунікації, публік релішнз та політичної реклами, медіаправа та ЗМІ в Україні та за кордоном. При використанні матеріалів з цих джерел або інших джерел посилання на них є для студентів обов'язковим.